

Бондар В. Ю.,

слухач 1-го курсу магістратури
101 н/т навчально-наукового інституту
№ 1 Національної академії внутрішніх
справ

ПРОБЛЕМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА СЬОГОДНІ

Б'є – значить любити?!

Українська мова є однією із найбільш милозвучних у світі. Вона, зокрема, подарувала світовому Слову багато влучних прислів'їв та приказок, які підходять до будь-яких життєвих ситуацій та демонструють неабияку мудрість українського народу. Проте деякі із плодів багатства народного слова відверто мене дивує та, відверто кажучи, обурює. Хотів би я глянути в очі людині, яка цей вислів «сотворила»...

Звісно можна припустити, що це прислів'я «народилося» в якомусь ультраконсервативному селі XV-XVIII ст., або взагалі це лише переклад вислову іншого народу. Тим не менш, ми досі вживаємо цей вислів, і зараз його значення ми розуміємо так само, як і раніше.

Це питання, подібно монеті, відкриває перед нами дві різних, протилежних одна одній сторони. Дехто у відповідь на цю фразу скаже, що з проблемою домашнього насильства, яка й стала основою цієї приказки, покінчено: її просто не існує, вона залишилася в минулому, як і багато «мудрих» настанов наших предків. На превеликий жаль, також дехто скаже, що ця приказка озвучує концептуальний принцип сімейного устрою. «Що? - скажете Ви. - Домашнє насильство? У наш час? Неможливо!»

Але так, проблема існує й досі залишається актуальною. Звернімося до офіційної статистики.

Проблема домашнього насильства носить всесвітній характер. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, сімейне насильство торкнулося кожної шостої жінки світу. Рівень насильства стосовно жінок, як правило, залежить від економічного розвитку країн: у країнах з низьким розвитком економіки жінки зазнають більшого насильства і сприймають його як належне. Побой дружин стали нелегальними у США аж близько 1920-го. Відсоток жінок, що заявили про фізичне

насильство з боку інтимного партнера, коливається від 69% до 10% залежно від країни. У США насильство з боку інтимного партнера складає біля 15% від усіх насильницьких злочинів. Дослідження Центрів з контролю та профілактики захворювань у США 2017 року виявило, що більше половини всіх вбивств жінок здійснили інтимні партнери, 98 % з яких – чоловіки [1].

Хоча за статистикою ВООЗ більшість випадків домашнього насильства вчиняється проти жінок, хибно вважати, що насильство вчиняється виключно проти них. Домашнє насильство також включає насильство над дітьми, батьками, рідними та інші насильницькі акти між членами родини. Станом на вересень 2016-го року, ВООЗ зазначало, що щорічно відбувається 41 000 вбивств дітей віком до 15-ти років (чисельні летальні випадки внаслідок нехтування та недбалого поводження при цьому не враховувались). За результатами того ж дослідження кожна четверта доросла людина у дитинстві зазнала фізичного насильства, одна з п'яти жінок і один із тринадцяти чоловіків пережили сексуальне насильство в дитячому віці, а найбільш поширеними формами насильства над дітьми є нехтування та емоційне знущання [1].

Епідемія коронавірусу внесла свої корективи в життя. Зокрема, через епідеміологічні обмеження люди переходять на дистанційну форму навчання, роботи й обмежують себе у відвідуваннях громадських закладів. У зв'язку з цим, люди більше часу проводять вдома разом із своїми сім'ями. Пам'ятаю як далекою весною 2020-го року, коли всесвітня епідемія коронавірусу здавалась мені чимось тимчасовим, а всі вірили, що за час короткотривалого карантину якась велика фармакологічна компанія винайде чудодійну вакцину і з вірусом буде покінчено максимум за місяць, мені пощастило стати свідком досить цікавої та неординарної події. Я їхав в автомобілі і слухав радіоефір із виступом експерта-соціолога стосовно того, що нам чекати від тіснішого, ніж раніше, співжиття людей. Він дійшов висновку, що це неодмінно призведе до покращення взаємовідносин у мільйонах родин, налагодить взаєморозуміння та матиме багато інших позитивних моментів. В момент, коли я це пишу, пандемія коронавірусу, на жаль, ще триває і про якісь глобальні висновки говорити точно рано. Тим не менш, варто зазначити, що згідно із актуальною офіційною статистикою, кількість випадків домашнього насильства у зв'язку з епідеміологічними обмеженнями значно

зросла. Державна судова адміністрація на запит «Радіо Свобода» повідомила, що в Україні за 2020 рік за домашнє насильство засудили 921 людину, а у 2019-му році таких вироків було вчетверо менше – 225. Так, у минулому році в судах на розгляді перебували 1877 проваджень щодо домашнього насильства. Роком раніше, у 2019-му, таких справ було утричі менше – 626. За даними Національної соціальної сервісної служби України, за минулий рік органи та установи, що протидіють домашньому насильству, зафіксували 211 362 звернення щодо насильства у сім'ї. Зокрема, 180 921 звернення надійшло від жінок, 27 676 – від чоловіків та 2 756 – від дітей [2].

Це – страшні цифри! Домашнє насильство, особливо у таких страхітливих масштабах, призводить до трагічних наслідків. Варто зазначити, що наслідки насильства у сім'ї мінімізуються суспільством та окремими людьми. Насправді існуюча епідемія насильства у сім'ї спричиняє величезні небезпечні наслідки не лише для потерпілих, але й для всього суспільства. Найважливішими соціальними наслідками насильства над жінками в сім'ї, як з'ясувалося, є проблеми виховання, пов'язані з так званим явищем «соціальної естафети», коли діти, які спостерігали за насильством в сім'ї, переносять цей негативний досвід у власне життя. Домашнє насильство постійно і в значній мірі виснажує економіку країни та її громадян, а також негативно впливає на населення. Більш того, 30% самогубств і 60% убивств жінок пов'язані із насильством у сім'ї, 35% жінок, які потрапили в лікарню «швидкої допомоги», перебувають там із причин отримання тілесних ушкоджень, пов'язаних із знущанням і сім'ї, 25-40% жінок, які потерпають від насильства в сім'ї, було побито під час їхньої вагітності. Також дослідження показали, що діти скривджених матерів у 6 разів частіше намагаються накласти на себе руки, 50% їх схильні до зловживань наркотиками та алкоголем. Майже 100% матерів, які зазнали насильства, народили дітей хворими (переважно з неврозами, заїканням, енурезом, церебральним паралічем, із порушеннями психіки). Практично всі бездомні діти – жертви домашнього насильства: психологічного, фізичного чи сексуального. Саме від наруги або для припинення насильства діти втікають на вулицю [3]. І це далеко не повний список жахливих наслідків до яких призводить домашнє насильство.

Які ж ключові аспекти, що спонукають громадян до насильства в родинях? В соціології виділяють кілька основних причин. Важливою ознакою домашнього насильства в Україні є те, що сам факт насильства не сприймається як щось протиправне, неправильне, заборонене законом чи іншими соціальними нормами. До конкретних причин насильства належать суспільне схвалення насильства (пов'язане із викривленим розумінням соціальних ролей жінок, чоловіків та дітей), стереотипні поняття, «токсичні» стосунки (партнер, що зазнає утисків, боїться вийти з стосунків), занижена звітність про насильство, теорія не підпорядкування (домашнє насильство у цьому контексті розуміється як інструмент підкорення), «спадкове» насильство (люди, які вчиняють насильство були свідками насильства у дитинстві) та аб'юзивна влада та контроль (особа бажає зберегти контроль над стосунками) [1].

Як ми бачимо, до домашнього насильства призводить багато чинників, що говорить про різноплановість та комплексність цієї проблеми. З огляду на це, ми можемо впевнено сказати, що цю проблему потрібно вирішувати одночасно на глобальному і локальному рівнях. Варто спробувати вплинути на кожну людину окремо. Відомий американський педагог і письменник Дейл Карнегі писав: «Давайте не будем засуджувати інших людей! Причиною того, що Ви не гримуча змія є те, що Ваш тато і Ваша мама не є гримучими зміями... Ми такі, якими нас зробили!». Серед вищезазначених причин домашнього насильства, ми не бачимо причин, які можемо охарактеризувати на зразок «він так робить, тому що він погана і ненормальна людина» - це пов'язано із тим, що кожна наша дія, включаючи домашнє насильство має конкретну причину.

Домашнє насильство – це велика проблема, яка потребує вирішення. Потрібно одночасно боротися із причинами домашнього насильства, запобігати його вчинення і мінімізувати шкідливі наслідки домашнього насильства. Потрібно ефективно реагувати на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізмів взаємодії суб'єктів, до яких відносяться державні органи, міжнародні організації та небайдужих людей. Також важливо надавати допомогу та захист постраждалим особам, забезпечити повне відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством. Особливо важливим є незалежне розслідування фактів домашнього насильства,

притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміни на кращу їх поведінки. В психології діє закон, який говорить, що змінивши нас і наш спосіб мислення на краще, ми побачимо, що на краще зміниться наше оточення і справи. Я вважаю, що після того, як ми мінімізуємо або взагалі знищимо домашнє насильство, то зможемо збудувати таку державу, якою ми зможемо пишатися!

Список використаних джерел

1. Дописувачі Вікіпедії, «Сімейне насильство» Українська Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.
2. «У 2020 році в Україні за домашнє насильство засудили 921 людину – Державна судова адміністрація». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraine-domashye-nasylstvo-zasudzheni/31152269.html>.
3. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї/Укладачі: Мустафаєв Г.Ю., Довгаль І.І. – Київ, 2011. – 192 с.

Горбач-Кудря І. А.,

ад'юнкт відділу ад'юнктури
та докторантури Національної
академії внутрішніх справ

УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

«Кайдашеву сім'ю» І. С. Нечуя-Левицького знає кожен українець. Ми вивчаємо цей твір за шкільною програмою, аналізуємо та вчимося викладати його на філологічних факультетах педагогічних вишів, залюбки відвідуємо вистави у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка за участю Наталі Сумської у ролі Марусі Кайдашихи, переглядаємо на TV дещо віддалений, але такий злободенний, 12-серійний серіал «Спіймати Кайдаша» (2020) Наталії Ворожбит та не лише. Про що цей твір? Чому він більш ніж півтора століття привертає стільки уваги? Чому він актуальний і сьогодні?